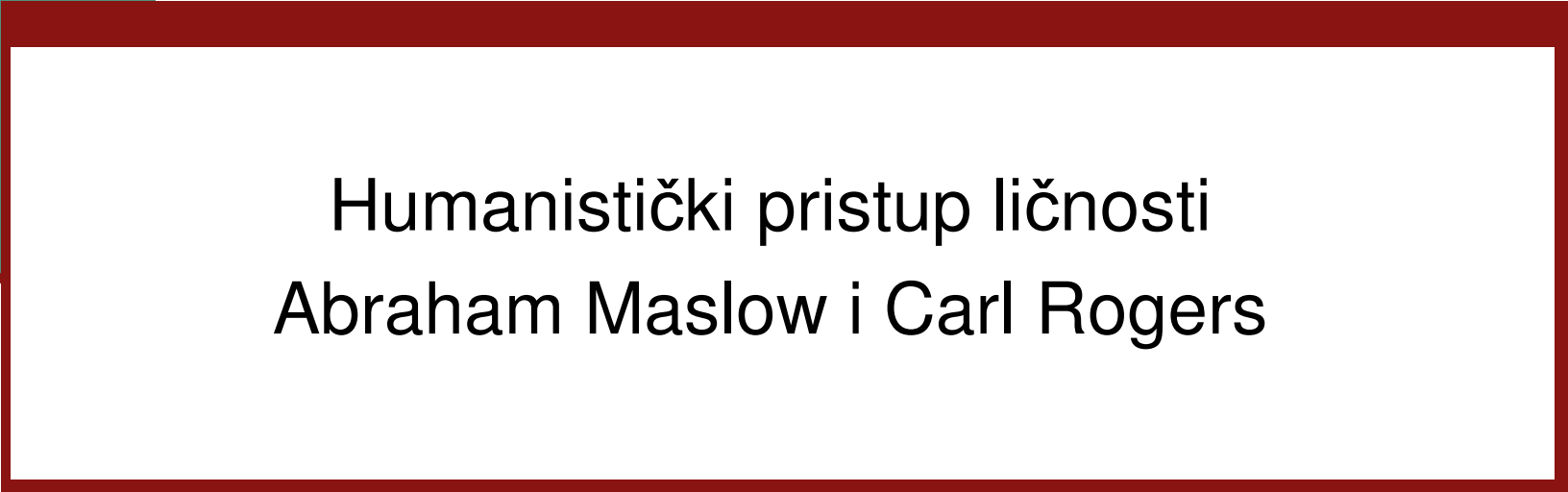

Teorije ličnosti

Humanistički pristup ličnosti
Abraham Maslow i Carl Rogers

Humanistički pristup Abraham Maslow i Carl Rogers

Osnovne postavke humanističke psihologije:

- Vjera u slobodnu volju (suprotno psihoanalitičkom determinizmu)
- Ljudi su u osnovi dobri
- Svaka osoba je jedinstvena i ima potencijal za osobni razvoj
- Naglasak je na osobnoj odgovornosti
- Svaka osoba ima potrebu za **samoostvarenjem** (self-actualization)
- Holistički pristup - istražuju cjelokupnu osobu

Maslow: Samoostvarenje

- Središnji pojam - **samoostvarenje**
- Ideal ljudskog razvoja - potencijali koji su potpuno ostvareni
- Proučavao samoostvarene osobe (svega oko 1% u populaciji) - neka obilježja:
- ***Prihvatanje sebe, drugih i prirode*** - prihvaćaju i sebe i druge onakvima kakvi jesu, nemaju potrebu pretvarati se, “ostavljati dojam”

Maslow: Samoostvarenje

- ***Spontanost, jednostavnost i prirodnost*** - skloni nekonvencionalnom
 - prihvaćaju pravila u onome što im nije važno
 - kad se radi o onome što im je važno, ponašaju se prema vlastitom uvjerenju
- ***Autonomija*** - ne ovise o mišljenju i naklonosti drugih, imaju vlastite kriterije zadovoljstva, važno im je vlastito napredovanje i razvoj

Maslow: Samoostvarenje

- ***Odnosi s drugima*** - dublja i čvršća prijateljstva, ali s malo ljudi - prijateljstva traže vremena
- ***Razlikovanje dobra i zla*** - vrlo jasno razlikuju što je dobro, a što loše u svakoj prilici
- ***Humor*** - spontan i specifičan za situaciju - nisu skloni šalama na tuđi račun, izrugivanju
- ***Stvaralaštvo*** - spontanost i fleksibilnost, otvorenost, “dječja” radoznalost

Maslow: Hijerarhija potreba

- Hijerarhija potreba - potrebe niže razine moraju biti zadovoljene prije nego što prijedemo na potrebe više razine
- **Tri tipa potreba:**
 1. Osnovne potrebe
 2. Potrebe za znanjem i spoznajom
 3. Estetske potrebe

Maslow: Hijerarhija osnovnih potreba

Fiziološke potrebe i potrebe za sigurnošću

- **Fiziološke potrebe** za hranom, vodom, zrakom - naj snažnije potrebe, omogućuju preživljavanje
- Uloga civilizacije - omogućiti zadovoljenje tih potreba kako bi se pojedinac mogao usmjeriti na potrebe višeg reda
- Nakon što su zadovoljene fiziološke potrebe, na redu su **potrebe za sigurnošću**
- Potrebe za sigurnošću, redom, zaštitom
- Najjasnije se vide kod djece

Potrebe za ljubavlju i pripadanjem

- Potreba da se daje i prima ljubav
- Potreba za
 - druženjem
 - prijateljstvom
 - podrškom obitelji
 - bliskim odnosima
 - pripadanjem grupi
- Problemi u zadovoljavanju ovih potreba u osnovi su mnogih mentalnih bolesti, npr. depresije

Potrebe za poštovanjem

- Potreba osobe da joj drugi iskazuju poštovanje i da ju cijene
- Poštovanje dobiveno od drugih se internalizira - samopoštovanje
- Potreba zadovoljena kad osoba doživi:
 - uspjeh i postignuće
 - osjećaj vlastite kompetentnosti
 - osjećaj samopouzdanja
 - osjećaj autonomije

Potrebe za samoostvarenjem

- Osoba mora ostvariti, iskazati vlastite unutarnje potencijale
- Motivacija za osobni rast i razvoj
- Ciljevi potrebe za samoostvarenjem -univerzalne vrijednosti kao što su istina, ljepota, pravda
- Većina drugih teoretičara to ne doživljava kao potrebu

Potrebe za znanjem i spoznajom

Estetske potrebe

- Znatno manje razrađene i manje utjecajne od hijerarhije osnovnih potreba

Potrebe za znanjem i spoznajom

- Ljudi žele saznati, naučiti i razumjeti zbog znanja i spoznaje same, a ne samo da bi zadovoljili neke potrebe
- Intrinzična motivacija - nešto želim naučiti jer me to zanima!

Estetske potrebe

- Potrebe za redom, simetrijom, dovršenošću
- Univerzalne potrebe, postoje u svim kulturama
- Odnos s drugim potrebama nije jasan

Carl Rogers

- “U psihološkoj klimi koja podržava rast i osobni izbor nikad nisam sreo osobu koja bi odabrala put okrutnosti ili destrukcije...utjecaji kulture najvažniji su faktor zla u našem ponašanju.”

- Ljudska je priroda u osnovi dobra
- Ljudi se razvijaju na pozitivan način i ostvaruju svoje potencijale ako ih vanjske okolnosti u tome ne spriječe - **samoostvarenje**
- Ostvarenje vlastitih potencijala je prirodna težnja svih živih bića

Rogersov pristup

Fenomenološki pristup

- Rogers smatrao da svaka osoba doživljava svijet na svoj jedinstveni način
- Potrebno se uživjeti u subjektivnu stvarnost svakog pojedinca da bi se razvilo empatičko razumijevanje
- sva djeca rođena su s potrebom za **bezuwjetnim pozitivnim prihvaćanjem**, ali:
 - Roditelji i društvo u cjelini postavljaju **uwjete** za pozitivno prihvaćanje - to je **uwjetovano** pozitivno prihvaćanje

Rogersov pristup

- Npr. uvjeti pozitivnog prihvaćanja: “*dobit ćeš sladoled samo ako ...*”, “*ako budeš dobar moći ćeš ići van s prijateljima...*”
- budući da imamo snažnu potrebu za pozitivnim prihvaćanjem, prilagođavamo se zahtjevima okoline čak i kad su oni u suprotnosti s našom težnjom ka samoostvarenju
- uvjetno pozitivno prihvaćanje dovodi do **uvjetnog samopoštovanja** - sebe cijenimo i poštujemo samo ako zadovoljavamo standarde okoline (*što će drugi reći...*), a ne vlastitu težnju k samoostvarenju

Stvarno i idealno ja

- Ono “ja” koje dobiva bezuvjetno prihvaćanje i koje teži samoostvarenju - *stvarno ja* - “ja jesam”
- Ono “ja” koje uvjetuje okolina, koje dobiva samo uvjetovano prihvaćanje i koje odgovara na standarde društva - *idealno ja* - “ja bih trebao/la biti”
- Raskorak između realnog i idealnog ja - anksioznost - nismo u skladu sa samima sobom, prepreke na putu ka samoostvarenju

Potpuno ostvarena osoba

- Kao i Maslow, i Rogers je opisao osobu koja je potpuno ostvarila svoje potencijale

- **Obilježja:**
 1. **Otvorenost ka iskustvu** - prihvaćanje realiteta, vlastitih iskustava i osjećaja
 2. **Egzistencijalno življenje** - življenje ovdje i sada
 3. **Iskustvo slobode** - potpuno ostvarena osoba prihvaća slobodu izbora i odgovornost za vlastite izbore
 4. **ponašati se u skladu sa svojim stvarnim ja** - činiti ono što osjećamo da je ispravno i spontano
 5. **Kreativnost** - ako se osjećamo slobodni i odgovorni, bit ćemo kreativni u svemu što radimo

Humanistički pristup obrazovanju - osnovna načela

- Maslow i Rogers dali su temelje humanističkom pristupu obrazovanju
- Bitna načela humanističkog pristupa obrazovanju:
 1. *Učenici najbolje uče kad imaju želju i potrebu za znanjem*
 - učenici su motivirani učiti ako ih neki sadržaj zanima ili im on treba
 - učenicima bi trebalo omogućiti da sami biraju što će učiti
 - Učenike treba podržavati u tome da prepoznaju što im je zaista važno i da prema tome usmjeravaju svoje ponašanje

Humanistički pristup obrazovanju

2. *Znanje o tome kako učiti je važnije od velike količine znanja*

- cilj obrazovanja treba biti naučiti učenike kako se uči i kako se motivirati za učenje
- danas široko prihvaćen stav u području obrazovanja - znanje se vrlo brzo mijenja, činjenice brzo zastarijevaju, izvori znanja sve su dostupniji

“Budući da ne znamo koje će znanje u budućnosti biti najpotrebnije, besmisleno ga je pokušavati unaprijed podučavati. Umjesto toga, trebali bismo pokušati stvoriti ljude koji učenje toliko vole i u njemu su tako dobri da će biti sposobni naučiti što god bude bilo potrebno”

John Holt

Humanistički pristup obrazovanju

- odraz u suvremenim istraživanjima - sve više se istražuju različiti aspekti vještina, stavova i znanja o tome kako učiti

“Uistinu više nije važno što imaš u glavi, već na koji način pristupaš i koristiš to što se tamo nalazi”

R. Säljö

- odraz u suvremenoj obrazovnoj politici
 - europska obrazovna politika navodi “učiti kako učiti” kao **temeljnu kompetenciju** (kombinaciju znanja, vještina i stavova) koju treba razvijati u obrazovanju

Humanistički pristup obrazovanju

3. *Samovrednovanje je jedini smisleni način vrednovanja učenikova rada*

- ocjenjivanje nema smisla, učenici uče za ocjenu, a ne zbog zadovoljstva učenja
- humanistički nastavnici protive se i testovima znanja - uči se za testove, a ne zbog interesa, testovi ne daju dovoljno dobre povratne informacije učeniku
- Ocjene potiču natjecanje, a humanističko obrazovanje naglašava osobni razvoj i samoregulaciju

Humanistički pristup obrazovanju

4. *Osjećaji su važni podjednako kao i činjenice*

- Učenik se tretira kao cjelovita osoba
- Nije važna samo kognitivna sfera - ono što učenik misli i zna, nego i njegovi osjećaji i ponašanje
- Obrazovanje podrazumijeva i osobni i socijalni razvoj, prihvaćanje sebe i drugih
- Cilj obrazovanja je kombinirati informacije s osjećajima, doživljajima i svakodnevnim životom učenika

Humanistički pristup obrazovanju

5. *Učenik najbolje uči u okolini koja ga ne ugrožava*

- Jedan od najvećih doprinosa humanističkog pristupa obrazovanju je naglasak na **sigurnoj, poticajnoj okolini za učenje**
- Okolina za učenje mora biti psihološki i fizički sigurna i neugrožavajuća
- Učenik koji se osjeća sigurno slobodno iskazuje svoje sposobnosti, pravi pogreške bez straha da će biti ismijan, stječe nova iskustva...

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

- uz klinički rad i doprinos teorijama ličnosti, Rogers je svoje učenje prenio i u područje obrazovanja
- Razlikuje dva tipa učenja:
 - **Kognitivno** - formalno školovanje, školsko znanje - npr. gramatika, matematičke operacije, povijesne činjenice
 - **Iskustveno** - često neformalno, proizlazi iz potreba i želja učenika, oni ga sami započinju i prate vlastiti napredak (npr. računala, informatika)
 - Iskustveno učenje znači osobni rast i razvoj!

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

- prema Rogersu *učenje je prirodna potreba*, a uloga učitelja/učiteljice je da učeniku u tome pomogne
- Učenik u potpunosti sudjeluje u učenju, ima odgovornost za učenje i kontrolu nad procesom
- Svoj napredak i uspjeh učenik prati procesom samovrednovanja

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

- Uloga učitelja/učiteljice (pomagač i suradnik u učenju):
 - Stvoriti pozitivno ozračje za učenje
 - Pomoći učeniku da odredi ciljeve
 - Osigurati materijale za učenje
 - Stvoriti ravnotežu između intelektualnih i emocionalnih komponenti učenja
 - Ostvariti uzajamnu komunikaciju s učenicima bez dominacije

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

- Osobine uspješnog nastavnika/nastavnice:

1. *Prirodnost*

- nastavnik/nastavnica iskreno i otvoreno izražava vlastite osjećaje prema učenicima i sreman/spremna je i priznati vlastite pogreške i ograničenja
- tako učenici dobivaju priliku da sami iznesu vlastite osjećaje vezane uz učenje

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

2. *Povjerenje u učenike*

- Nastavnik/nastavnica pokazuje svakom učeniku da ga cijeni i poštuje
- Pažljivo sluša ono što učenici imaju za reći i pokušava im odgovoriti najbolje što može
- Poznaje sposobnosti i interese učenika, ima povjerenja u njihove sposobnosti i želju za učenjem

3. *Empatičnost*

- Nastavnik/nastavnica se treba uživjeti u položaj učenika
- Treba razumjeti njihove emocije i poteškoće u učenju

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

- Što nastavnik/nastavnica mogu učiniti da bi unaprijedili poučavanje?
 1. ***Koristiti stvarne interese i probleme učenika*** - na taj način sadržaj postaje osobno važan za učenika
 2. ***Ponuditi različite materijale za učenje*** - učenicima bi trebali biti na raspolaganju različiti materijali koje će moći sami odabirati
 3. ***Koristiti ugovore s učenicima*** – nastavnik/nastavnica može sa svakim učenikom sklopiti ugovor o učenju
 - takav dogovor omogućuje učeniku da preuzme odgovornost nad vlastitim učenjem

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

4. *Vrijeme u razredu koristiti na različite načine*

- koristiti različite načine rada koji će aktivirati učenike - npr. rad u malim grupama, prezentacije tema koje rade sami učenici i sl.
- Načine rada mogu odabirati i sami učenici

5. *Varirati metode rada* - učenici se vrlo razlikuju po načinima učenja, zato treba koristiti i različite metode rada, npr:

- istraživačko učenje
- suradničko učenje
- rad na projektima
- igranje uloga...

Carl Rogers i humanističko obrazovanje

- Istraživanja efikasnosti Rogersovih postavki u školama pokazuju da učenici u takvim školama:
 - Imaju manje izostanaka
 - Imaju pozitivniju sliku o sebi
 - Postižu bolji školski uspjeh
 - Manje ometaju nastavu, imaju manje disciplinskih problema
 - Postaju kreativniji
 - Spremniji su rješavati probleme, započinjati raspravu, postavljati pitanja

Kritike humanističkog obrazovanja

1. *Oslanjanje na subjektivno iskustvo*

- Pitanje je što je stvarno i autentično iskustvo, na temelju toga je teško izvlačiti univerzalne zaključke

2. *Mali broj istraživanja*

- Razmjerno mali broj empirijskih istraživanja je provjeravao postavke humanističkog obrazovanja
- Uspjeh učenika u takvim školama obično nije bolji nego u tradicionalnim školama, ali stavovi prema školi jesu

3. *Odgovornost za učenje prepušta se učenicima*

- većina će učenika birati čim lakše zadatke i izbjegavati učiti ono što im nije zanimljivo

4. *Prevelik naglasak na izražavanju osjećaja*

- nisu svi spremni govoriti o svojim osjećajima pred drugima
- izražavanje osjećaja može biti neugodno učenicima, ne treba ih na to siliti

5. *Problemi vrednovanja učenja*

- Humanističko obrazovanje isključuje objektivne testove znanja, a bez objektivnog vrednovanja teško možemo procijeniti znanje učenika